

AN OLD BUILDING IN CRAIOVA, THE ST. SPIRIDON CHURCH

Mihnea-Constantin Bălțeanu-Popescu

PhD Student, "1 Decembrie 1918" University of Alba-Iulia

Abstract: An old church built in Craiova by the Vlădăianu and Brăiloiu families is Saint Spiridon's church, located near the centre of the town. At the foundation worked many boyars families, headed by the family Vlădăianu. The church was built of brick on the site of the older one made of wood. At first it was a monastery and then a parish church with a Greek language school. With the passage of time, several church repairs took place. The church impresses through its architecture and painting, where we can find the portraits of the founders.

Keywords: old church, foundation, Vlădăianu family, paintings, boyars.

Biserica Sfântul Spiridon din Craiova (adresa actuală: strada Strada Vasile Conta) a fost construită de Fota Vlădăianu și de soția sa. Textul pisaniei este următorul:

„Cu ajutoriul sff[in] tei și de vieață / făcătorei Troiță aceasta sff[â]ntă și dumnezeiască besea / rică unde se prăznuiaste hramul Erarșilur Arhiereu / Nicolae și Sf[â]ntul Părintele Spiridon făcătoriul de minu / ni iaste zidită din temelie cu toată cheltuiala de robul lui D[u]mnăzău, jupan Fota Vlădăianul biv vet clucear sin / Conda biv vet căp[itan] [și al] jupaniței Ilinca Vlădăianca fată jupan / Radu Brailoiul biv vet [Vataf] z' aprozu ca să fie veaci[ni] că pomenire / dumnealor și părinților și a tot neamul făcându-să în zile[le] pre-luminatului D[o]mnu Io Costandin Nicolae Voevod și / cu blagoslovenia preasfinției sale părintelui episcop chiru Grigorie al / Noului Severin fiind ispravnic diacon Opre. Leat 7266 (1758)”¹

Deși pisania îi arată drept ctitori doar pe vel clucerul Fota Vlădăianu și pe soția sa, Jupanița Ilinca Vlădăianca, din alte documente rezultă că la fondare au participat și alte familii boierești. Într-un document care se poate data în intervalul 1813 – 1815, *Catagrafie dă toate bisericile ce să află aici în orașul Craiovei anume cu hramurile lor și dă cine sânt făcute*, sunt trecuți ca ctitori și boierii din familia Poenaru, care se înrudeau cu Vlădăienii: *„Biserica Sfântului Spiridon. hramu Sftului Spiridon, făcută de rap. boeri Vlădăieni i de Poenari”²*. Într-o altă variantă a documentului se precizează însă *„Biserica Sfântului Spiridon, hramu Sfântului Spiridon, făcută de răposaii boeri*

¹ NICOLAE IORGA, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. XV/2, Ed. Stabilimentul Grafic Socec, București, p. 61, B; NICOLAE GH. DINCULESCU, *Bisericile Craiovei. Un capitol din trecutul orașului*, Ed. Revistei „Oltenia”, Craiova, f. a.p. 58 – 29; ION DONAT, *Despre biserica și mahalaua Vlădăianului din Craiova*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XVII (1938), nr. 95 – 96, ianuarie – aprilie, p. 65; CEZAR AVRAM, DINICĂ CIOBOTEA, LAURA ENACHE, P. S. DAMASCHIN CORAVU SEVERINEANUL, ZAHARIA GĂRĂU, ALEXANDRU FIRESCU, TUDOR NEDELCEA, VLADIMIR OSIAC, ION PĂTROIU, IOAN STĂNESCU, ION ZARZĂRĂ, *Bisericile Craiovei*, în seria „Craiova. Pagini de istorie și civilizație”, Vol. 5, ed. Helios, Craiova, 1998, p. 39, n. 91; ALEXANDRU ISVORANU, DINICĂ CIOBOTEA, IOACHIM IULIAN VOICA, *Bisericile Craiovei. I. Biserica Sf. Spiridon*, Editura Universitaria, Craiova, 2008, p. 80 – 81. *Variae lectiones* r. 7 numele soției lui Fota: Ilinca (Iorga, Donat, Isvoranu); Anca (Dinculescu, *Bisericile Craiovei*); r. 12: *ispravnic diacon Opre.* (Iorga, Donat, Isvoranu); *ispravnic Iacob Oprea* (Dinculescu, *Bisericile Craiovei*).

² IOAN V. CÂNCEA, *Oameni și fapte din trecutul Craiovei*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul VIII (1929), nr. 45 – 46, septembrie – decembrie, p. 450.

*Vlădăeni și dă boeri Păeni*³. Mai mult, dintr-un document care se poate data în 1865, aflăm că la întemeiere a participat și Radu Brăiloiu, tatăl Ilincăi: în *Tablou administrativ și istoric al bisericilor din Craiova* se precizează că biserica a fost zidită de *Fota Vlădoianu, fost mare clucer, Constantin, fost mare... (loc gol), Radu Brăiloiu și jupan Barbu Păianu, medelnicer*. Despre acesta din urmă se știe că a fost numit în această funcție în ianuarie 1733 și că atât el, cât și fiul său, Iordache Păianu, numit în ianuarie 1752, ispravnic al județului Gorj, au colaborat cu monarhia austriacă în vederea înlăturării dominației otomane din Țara Românească. Totodată, este cunoscut faptul că, la jumătatea secolului XVIII, boierii Păieni își aveau casele în Craiova, în vecinătatea caselor Vlădăienilor. Un membru al acestei familii, Iordache Păianu, este înmormântat la 1783 în pridvorul bisericii⁴. Aceste izvoare documentare menționează, probabil, alături de ctitorul Fota Vlădăianu și pe boierii Poenaru și Brăiloiu, pentru darurile și contribuțiile acestora pentru biserică în calitatea lor de rude sau enoriași. Aceștia au participat fie la întemeierea lăcașului, fie, mai probabil, s-au alăturat eforturilor lui Fota Vlădăianu într-o etapă ulterioară, atunci când aceasta încerca să-și extindă așezământul⁵.

Biserica a fost ridicată din cărămidă pe locul alteia mai vechi, ridicată în secolul al XVII-lea, construită din materiale lemnoase de către căpitanul Tudor Berindei, fiul lui Iane Berindei și nepotul lui Stanciu Berindei⁶.

Familia boierilor Vlădăieni și-a luat numele de la moșia Vlădaia aflată în județul Mehedinți. Ea a fost cumpărată la 1640 de Iacov Căpitanul din Cernaia, mai tarziu al doilea clucer din Cernaia (1648), de la Radu logofătul din Desa. Iacov Căpitanul a avut ca fiu pe Lațco Comisul căsătorit cu Brândușa, cea care cumpără și a doua jumătate din moșia Vlădaia. Conda Căpitanul din Cernaia, fiul lui Lațco și al Brandușei, a moștenit jumătate din moșia Vlădaia, începând să semneze „ot Vlădaia”. Cealaltă jumătate, moștenirea Caplei, al doilea copil al lui Lațco și al Brândușei, o va stăpâni mănăstirea Tismana în baza testamentului Caplei. Conda Căpitanul din Vlădaia și soția sa Vilaia, au avut cinci copii și moștenitori: Constantin, Matei, Mihai, Dumitraș și Fota, ctitorul bisericii Sfântul Spiridon din Craiova. Cei cinci copii ai Condei au obținut la 26 iunie 1742 cealaltă jumătate a moșiei Vlădaia stăpânită de mănăstirea Tismana, prin judecata făcută de Mihai Racoviță Voevod, cedând în schimb moșia Merișul cumpărată de ei de la Maria Lupoianca. Vlădăienii au fost neam de boieri vechi în Oltenia și boieri de frunte ai Craiovei. Ei s-au înrudit cu familiile Ghikuleștilor, Balș, Parșcoveanu, Buzescu, Goleșcu, Krețulescu. Fota Vlădăianu era o figură de seamă a Craiovei din secolul al XVIII-lea, mare paharnic în 1745, mare clucer, apoi mare medelnicer înainte de 1761 când este însărcinat de Divanul Craiovei de a face împreună cu șetrarul Radu Socoteanu hotărnicia moșiei domnești a Craioviței. La 1771 făcea parte din Divanul Craiovei și al județului Dolj, iar din iulie 1775, dintr-un sfat de caimacami. La 15 ianuarie 1773, Fota Vlădăianu paharnicul semnează alături de mitropoliți și de ceilalți boieri Cantacuzini, Krețulești, Văcărești, o petiție către Rusia, considerându-se reprezentanți autorizați ai neamului românesc. A murit în anul 1778 și a fost înmormântat la ctitoria sa, mormânt a cărui piatră se găsește, dar inscripția ștersă nu se mai păstrează⁷. Soția sa Ilinca Brăiloiu, era stră-nepoata banului Cornea,

³ MARIA GOLESCU, *Catagrafie dă toate bisericile ce să află aici în orașu Craiovei, anume cu hramurile lor și dă cine sânt făcute*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XVII (1938), nr. 95 – 96, ianuarie – aprilie, p. 100.

⁴ALEXANDRU ISVORANU, DINICĂ CIOBOTEA, IOACHIM IULIAN VOICA, *op. cit.*, p. 163.

⁵ SABINA CENUȘE, DINICĂ CIOBOTEA, *Un manuscris inedit din 1865 despre istoria bisericilor din Craiova*, în Revista „Mitropolia Olteniei”, Anul LV (2003), nr. 1 – 2, p. 93; ALEXANDRU ISVORANU, DINICĂ CIOBOTEA, IOACHIM IULIAN VOICA, *op. cit.*, p. 81 – 82.

⁶ALEXANDRU BOICESCU DIN BUICEȘTI, *Încă ceva despre biserica Vlădăianului din Craiova*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XX (1941), nr. 113 – 118, ianuarie - decembrie, p. 29.

⁷OCTAV – GEORGE LECCA, *Familiile boierești române*, Ed. Minerva, București, 1899, p. 498 – 499; NICOLAE IORGA, *op. cit.*, vol. VIII, p. LXX; ION DONAT, *op. cit.*, p. 65 – 67; CEZAR AVRAM, DINICĂ CIOBOTEA, LAURA ENACHE, P. S. DAMASCHIN CORAVU SEVERINEANUL, ZAHARIA GĂRĂU, ALEXANDRU FIRESCU, TUDOR NEDELCEA, VLADIMIR OSIAC, ION PĂTROIU, IOAN STĂNESCU, ION ZARZĂRĂ, *op. cit.*, p. 39 – 40; o monografie completă a familiei Vlădăianu la ALEXANDRU ISVORANU, DINICĂ CIOBOTEA, IOACHIM IULIAN VOICA, *op. cit.*, p. 9 – 46. Documentele la ION I. VLĂDĂIANU, *Documente privitoare la moșia Vlădaia (Mehedinți)*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XVII (1938), nr. 95 – 96, ianuarie – aprilie, p. 80 – 93.

fiica lui Radu Brăiloiu al lui Barbu, mare Serdar. Împreună au patru copii: Elenca, Ioniță, Constantin și Bărbuceanu⁸. Fiica, Elenca, ctitorește în 1791 Biserica din Găneasa, județul Olt (fost Romanai)⁹. Fota Vlădăianu administra în ultima parte a vieții sale, cel puțin în parte, posesiunile socrului său, Radu Brăiloiu, așa cum atestă o scrisoare din 1 august 1768, în care acționează ca administrator, în numele lui Radu, a moșiei pe care acesta o deținea în coproprietate cu Buda Lațco la Jupânești, în Gorj¹⁰.

Ctitoria lui Fota Vlădăianu a fost și ea la început mănăstire, așa cum o vedem enumerată în lista așezămintelor monahale din Craiova de către banul Mihai Cantacuzino și Dionisie Fotino¹¹. La 1773 Fota Vlădăianu închinase ctitoria sa din Craiova mănăstirii Hurez, printr-o scrisoare de danie semnată de el și de jupâneasa lui Ilinca. Semnatarul donator adăugase că va împrejmuji biserica, va construi o pivniță și două case, deasupra cu foisor, făcând danie bisericii și nu mănăstirii Hurez, moșiile Novaci și Cerățul¹².

Prin diata din octombrie 1777, Fota a schimbat în parte dispoziția scrisorii și închinării din 1773 astfel: „moșia Novaci cu munții, ce are venit pe an taleri 150, o lasă pe seama bisericii din Craiova, ca să fie pentru chiverniseala unui dascăl elinesc, să șază acolo, să învețe copiii de pomână”. Moșia Cerățul o lasă tot bisericii „ca să fie plata dascălului și pentru dresul bisericii când se va strica”¹³. După moartea lui Fota, urmaș ctitoricesc a rămas Ioniță Vlădăianu, copil la acea dată, urmând ca epitrop să fie Vasile biv vel vameșul, ginerele răposatului paharnic Fota Vlădăianu. Vasile Vameșul nu s-a îngrijit de buna chivernisire a veniturilor bisericii Sf. Spiridon, din care cauză, la anul 1778, după moartea ctitorului, Alexandru Ipsilanti Voievod, văzând că „averile și casele răposatului Fota Vlădăianu sunt rău chivernisite, le-a dat egumenului Hurezului”, ca să ducă la îndeplinire „diata cea mare” din octombrie 1777. Dar nici starețul Hurezului nu s-a îngrijit de buna administrare a averilor bisericii, nici dascăl de elinește n-a adus, nici biserica n-a reparat-o. De aceea, în anul 1793, pitarul Ioniță Vlădăianu a deschis un proces împotriva mănăstirii Hurez cerând despăgubiri egumenului acesteia și epitropiei bisericii Sfântul Spiridon, pentru a îndeplini hotărârile tatălui său. La 16 decembrie 1793 însăși Căimăcămia Craiovei înștiințează Divanul din București, arătând starea de degradare a construcției bisericii, care „stă aproape să cadă”. Această cauză s-a încheiat abia la 5 martie 1794 când domnitorul Alexandru Constantin Moruzi a hotărât ca egumenul Hurezului să plătească numai 500 taleri din cei 1436 pe care și-i însușise din veniturile moșiilor, Ioniță Vlădoianu să dea cei 600 de taleri lăsați Ilincăi, mama sa, de către Fota și întreaga sumă să fie înmănată celor doi epitropi, aleși de către fiul ctitorului: Nițu cu obligația de a începe reparațiile la biserică și de a înființa școala cu dascăl elinesc. Tot epitropii trebuiau să dea socoteală anual în fața pitarului Ioniță Vlădăianu și a egumenului Hurezului despre tot venitul ce adunau. În felul acesta, probabil, școala de elinește a existat la biserica Sfântul Spiridon, dar numai după 1794. Mai târziu nu există știri despre ea. Biserica Vlădăianului a rezistat vremurilor până la 1838 când suferit o serie de stricăciuni. În anul 1854, o catagrafie o arată ca fiind „în stare mijlocie înăuntru și în afară”. La 1844 a fost acoperită din nou, iar în anul 1858 i s-au făcut reparații la turlă, la acoperiș și s-a vărui în exterior. Reparațiile radicale de la jumătatea secolului al

⁸ALEXANDRU ISVORANU, DINICĂ CIOBOTEA, IOACHIM IULIAN VOICA, *op. cit.*, p. 19.

⁹ALEXANDRU I. ODOBESCU, *Antichitățile județului Romanai*, Ed. Tipografia Societății Academice Române, București, 1878, p. 130.

¹⁰NICOLAE IORGA, *op. cit.*, vol. XIII, p. 225 – 226, nr. XIII.

¹¹MIHAI CANTACUZINO, *Istoria Țării Românești. Politică și geografică de la începuturi până la anul 1774*, Ed. Georgios Ventotis, Viena, 1806, p. 331; DIONISIE FOTINO, *Istoria generală a Daciei sau Transilvaniei, Țerei Muntenesci și a Moldovei*, Ed. Imprimeria Națională a lui Iosef Romanov et Cie., București, 1859, p. 178.

¹²ALEXANDRU BOICESCU DIN BUICEȘTI, *op. cit.*, p. 28 – 29; ION IONAȘCU, *Istoricul Mănăstirii Hurez după documente inedite din arhiva Eforiei Spitalelor Civile*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XIV (1935), nr. 79 – 82, mai – decembrie, p. 315 – 316; CEZAR AVRAM, DINICĂ CIOBOTEA, LAURA ENACHE, P. S. DAMASCHIN CORAVU SEVERINEANUL, ZAHARIA GĂRĂU, ALEXANDRU FIRESCU, TUDOR NEDELCEA, VLADIMIR OSIAC, ION PĂTROIU, IOAN STĂNESCU, ION ZARZĂRĂ, *op. cit.*, p. 40; ALEXANDRU ISVORANU, DINICĂ CIOBOTEA, IOACHIM IULIAN VOICA, *op. cit.*, p. 84.

¹³ALEXANDRU BOICESCU DIN BUICEȘTI, *op. cit.*, p. 29 – 30.

XIX-lea au schimbat caracterul inițial al construcției, de aceea, în 1922, s-au făcut unele modificări care au restaurat starea de la început. În anul 1925, s-a făcut o reparație generală, prilej cu care s-a zugrăvit din nou și s-a deschis tinda¹⁴.

BIBLIOGRAPHY

ANDREI, NICOLAE, *Istoria învățământului din Craiova. Vol. I. Începuturi – 1864*, Ed. Alma, Craiova, 2003.

AVRAM, CEZAR - CIOBOTEA DINICĂ, LAURA ENACHE, P. S. DAMASCHIN CORAVU SEVERINEANUL, ZAHARIA GĂRĂU, ALEXANDRU FIRESCU, TUDOR NEDELCEA, VLADIMIR OSIAC, ION PĂTROIU, IOAN STĂNESCU, ION ZARZĂRĂ, *Bisericile Craiovei*, în seria „Craiova. Pagini de istorie și civilizație”, Vol. 5, ed. Helios, Craiova, 1998.

BOICESCU, DIN BUICEȘTI, ALEXANDRU, *Încă ceva despre biserica Vlădăianului din Craiova*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XX (1941), nr. 113 – 118, ianuarie - decembrie, p. 28 – 37.

CANTACUZINO, MIHAI, [Banul], *Istoria Țării Românești. Politică și geografică de la începuturi până la anul 1774*, Ed. Georgios Ventotis, Viena 1806.

CENUȘE, SABINA – CIOBOTEA, DINICĂ. *Un manuscris inedit din 1865 despre istoria bisericilor din Craiova*, în Revista „Mitropolia Olteniei”, Anul LV (2003), nr. 1 – 2, p. 93 – 110.

CÂNCEA, IOAN V., *O arhondologie a Olteniei între 1820 – 1830*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul VIII (1929), nr. 43 – 44, mai – august, p. 266 – 275.

IDEM, *Oameni și fapte din trecutul Craiovei*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul VIII (1929), nr. 45 – 46, septembrie – decembrie.

FOTINO, DIONISIE, *Istoria generală a Daciei sau Transilvaniei, Țerei Muntenesci și a Moldovei. Vol. I – III*, traducere în limba română de George Sion, Ed. Imprimeria Națională a lui Iosef Romanov et Cie., București, 1859 = Ed. Valahia, București, 2008.

GOLESCU, MARIA, *Catagrafie dă toate bisericile ce să află aici în orașu Craiovei, anume cu hramurile lor și dă cine sănt făcute*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XVII (1938), nr. 95 – 96, ianuarie – aprilie, p. 99 – 100.

IONAȘCU, ION *Istoricul Mănăstirii Hurez după documente inedite din arhiva Eforiei Spitalelor Civile*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XIV (1935), nr. 79 – 82, mai – decembrie, p. 315 – 316.

IORGA, NICOLAE, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, Vol. I – XXV, Ed. Stabilimentul Grafic Socec, București, 1901 – 1913.

ISVORANU, ALEXANDRU – CIOBOTEA, DINICĂ – VOICA, IOACHIM IULIAN, *Bisericile Craiovei. I. Biserica Sf. Spiridon*, Editura Universitaria, Craiova, 2008.

LECCA, OCTAV – GEORGE, *Familiile boierești române*, Ed. Minerva, București, 1899.

VINCENZ, ALFRED, *Din trecutul Craiovei*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul V (1926), nr. 27, septembrie – octombrie.

VLĂDĂIANU, ION, I., *Documente privitoare la moșia Vlădaia (Mehedinți)*, în Revista „Arhivele Olteniei”, Anul XVII (1938), nr. 95 – 96, ianuarie – aprilie, p. 80 – 93.

---

¹⁴ NICOLAE ANDREI, *Istoria învățământului din Craiova. Vol. I. Începuturi – 1864*, Ed. Alma, Craiova, 2003, p. 41 – 42; CEZAR AVRAM, DINICĂ CIOBOTEA, LAURA ENACHE, P. S. DAMASCHIN CORAVU SEVERINEANUL, ZAHARIA GĂRĂU, ALEXANDRU FIRESCU, TUDOR NEDELCEA, VLADIMIR OSIAC, ION PĂTROIU, IOAN STĂNESCU, ION ZARZĂRĂ, *op.cit.*, p. 40 – 41; ALEXANDRU ISVORANU, DINICĂ CIOBOTEA, IOACHIM IULIAN VOICA, *op. cit.*, 84 – 90.